

Aluehallintovirasto

Omavalvonta lastensuojelulaitoksissa

Elsi Pettinen
Ritva-Liisa Juntunen

Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat

37/2017

Aluehallintovirastojen julkaisuja
Publikationer från Regionförvaltningsverket

Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat

Omavalvonta lastensuojelulaitoksissa

Elsi Pettinen
Ritva-Liisa Juntunen

Aluehallintovirastojen julkaisuja 37/2017
ISSN 2343-3132
ISBN 978-952-5890-80-8

Hämeenlinna 2017

Tekijät Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat Elsi Pettinen Ritva-Liisa Juntunen		Julkaisuaika Lokakuu 2017	
		Toimeksiantaja(t) Etelä-Suomen aluehallintovirasto	
		Toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi Omavalvonta lastensuojelulaitoksissa			
Tiivistelmä <p>Tässä selvityksessä tarkasteltiin Etelä-Suomen aluehallintovirastossa vuosina 2016 ja 2017 toteutettuun valvontakampanjaan osallistuneiden lastensuojelulaitosten (31 kpl) omavalvontasuunnitelmien sisältöjä. Selvityksessä arvioitiin sitä, miten omavalvontasuunnitelmat vastaavat Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen (Valvira 1/2014) antamaa määräystä omavalvontasuunnitelmista laadinnasta. Lisäksi haluttiin selvittää, onko suunnitelmissa otettu huomioon sosiaalihuoltolain 48 §:n ja 49 §:ien mukainen henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus ja kuvaus rajoitustoimenpiteisiin liittyvästä päätöksenteosta ja niiden asianmukaisesta kirjaamisesta, joita ei itse määräyksessä mainita.</p> <p>Selvityksen tarkoituksena on ohjata toimintayksiköitä kehittämään omavalvontaansa niin, että se perustuu järjestelmällisesti toteutettuun riskienhallintaan ja toimii tarkoituksenmukaisesti osana tarjottavan palvelun laadunhallintaa ja asiakasturvallisuuden varmistamista. Sosiaalihuollon laadukkaan omavalvonnan varmistaminen on tärkeää, sillä toimintayksiköiden valvonnan painopiste siirtyy jatkossa entistä enemmän omavalvonnan suuntaan.</p>			
Asiasanat Omavalvonta, lastensuojelulaitos			
ISSN (painettu)	ISBN (painettu)	ISSN (verkkopainettu)	ISBN (verkkopainettu)
-	-	2343-3132	978-952-5890-80-8
Kokonaissivumäärä	Kieli	Hinta	
44	Suomi	-	
Julkaisija	Paino		
Etelä-Suomen aluehallintovirasto	-		

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	5
2. Aineisto ja selvityksen painopisteet.....	6
3. Tulokset.....	6
3.1. Riskien hallinta.....	6
3.2. Asiakkaan asema ja oikeudet.....	6
3.3. Asiakasturvallisuus.....	8
3.4. Muut huomiot.....	10
4. Yhteenveto.....	10
Liitteet	
Liite 1	12
Selvityksessä käytetty kyselylomake, arviointikriteerit ja yksityiskohtaiset tiedot tuloksista	
Liite 2	41
Lähteitä, joita voi hyödyntää omavalvontasuunnitelman laatimisessa ja omavalvontatyössä	

1. Johdanto

Omavalvonnalla tarkoitetaan palvelujen tuottajan omatoimista laadun ja asiakasturvallisuuden varmistamista siten, että toiminnassa toteutuvat lainsäädännön, lupaehtojen ja palvelujen tuottajan itse omalle toiminnalleen asettamat laatuvaatimukset. Omavalvonnan tulee perustua järjestelmälliseen riskienhallintaan. Riskienhallinta tarkoittaa yksikön toimintaan liittyvien ja seurauksiltaan merkittävien kielteisten tapahtumien järjestelmällistä määrittelyä ja niihin varautumista. Riskienhallinnan tarkoituksena on varmistaa, että organisaatiolla on riittävästi tietoa sen toimintaan, toimijoihin ja toimintaympäristöön liittyvistä riskeistä. Riskien varalta yksiköllä on yhteisesti sovitut käytännöt niiden ennaltaehkäisemiseksi sekä haittatapahtumista ja vahingoista toipumiseksi.

Omavalvonnan toimeenpanosta säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 47 §:ssä ja yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 6 §:ssä. Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto (Valvira) on antanut toimintayksiköille omavalvonnan sisältöä, laatimista ja seurantaan koskevan määräyksen 1/2014. Toimintayksiköille tulee laatia omavalvontasuunnitelma, jolla tarkoitetaan palvelujen laadun ja asiakasturvallisuuden varmistamiseksi ja parantamiseksi suunniteltujen menettelytapojen kirjallista kuvausta ja tässä toiminnassa käytettäviä asiakirjoja. Määräyksen rinnalle on laadittu omavalvontasuunnitelman tekemistä ohjaava lomakepohja. (Valvira, 2017.) Lastensuojelulaissa (417/2007) ei ole erikseen säädetty omavalvonnan toteuttamisesta.

Valviran määräyksen 1/2014 mukaan sosiaalihuollon toimintayksiköissä omavalvontasuunnitelma laaditaan yhteistyössä johdon ja yksikön henkilökunnan kanssa. Suunnitelmaa päivitetään aina, kun yksikön toiminnassa tapahtuu palvelun laatuun tai asiakasturvallisuuteen vaikuttavia muutoksia. Omavalvontasuunnitelma tulee laatia jokaisessa toimintayksikössä juuri kyseisen yksikön toimintaa ajatellen ja siinä tulee käsitellä Valviran määräyksessä määritellyt asiakokonaisuudet siten, että suunnitelmasta on nähtävissä, kuinka yksikössä konkreettisesti toimitaan kyseisissä tilanteissa.

Tässä selvityksessä tarkasteltiin sitä, miten valvontakampanjaan mukaan valittujen lastensuojelulaitosten omavalvontasuunnitelmat vastaavat Valviran määräystä. Lisäksi haluttiin selvittää, onko suunnitelmissa otettu huomioon sosiaalihuoltolain 48 §:n ja 49 §:ien mukainen henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus ja kuvaus rajoitustoimenpiteisiin liittyvästä päätöksenteosta ja niiden asianmukaisesta kirjaamisesta, joita ei itse määräyksessä mainita. Selvityksen tarkoituksena on tuoda esiin lastensuojelun laitoshuollon omavalvonnassa esiintyviä keskeisimpiä puutteita ja näin ohjata toimintayksiköitä kehittämään omavalvontaansa niin, että se perustuu järjestelmällisesti toteutettuun riskienhallintaan ja toimii tarkoituksenmukaisesti osana tarjottavan palvelun laadunhallintaa ja asiakasturvallisuuden varmistamista. Sosiaalihuollon laadukkaan omavalvonnan varmistaminen on tärkeää, sillä toimintayksiköiden valvonnan painopiste siirtyy jatkossa entistä enemmän omavalvonnan suuntaan.

2. Aineisto ja selvityksen painopisteet

Etelä-Suomen aluehallintovirasto toteuttaa vuosien 2016 ja 2017 aikana ennakkolliseen ohjaukseen ja valvontaan perustuvan kohdennetun valvontakampanjan, johon liittyen tehdään tehostetusti ohjaus- ja arviointikäyntejä ympärivuorokautisiin sosiaalihuollon toimintayksiköihin. Käyntien kohteina ovat ikäihmisten ja mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumispalveluyksiköt sekä lastensuojelulaitokset. Ohjaus- ja arviointikäynneillä asumisyksiköissä painopistealueena oli lääkehoidon toteuttaminen ja lastensuojelulaitoksissa rajoitustoimenpiteiden käyttö.

Lastensuojelulaitoksista valvonnan kohteeksi valittiin 31 lastensuojelulaitosta, joista yksityisiä palvelun tuottajia oli 13 ja julkisia palvelun tuottajia 18. Palvelun tuottajilta pyydettiin etukäteismateriaalina muun muassa yksiköiden omavalvontasuunnitelmat.

Valviran määräyksen pohjalta laadittiin Webropol-sovelluksella 59 kysymystä sisältävä arviointikriteeristö, jonka avulla omavalvontasuunnitelmien sisältöä tarkasteltiin.

Lomake vastauksineen on tämän selvityksen liitteenä (liite 1).

3. Tulokset

3.1 Riskienhallinta

Valviran määräyksen mukaan omavalvontasuunnitelmassa on kuvattava, miten toimintayksikön riskienhallinta toteutetaan. Lisäksi tarkasteltiin sitä, onko suunnitelmassa kerrottu, kuinka riskiarvioinnin tuloksena saatu tieto hyödynnetään riskien ennaltaehkäisyssä sekä sitä, ovatko tunnistetut riskit juuri kyseiseen yksikköön liittyviä, eivätkä vain yleislaatuisia.

Suunnitelmista 74 %:ssa kuvataan, kuinka yksikössä toteutetaan järjestelmällistä riskienhallintaa. Kuitenkin vain noin puolessa (55 %) suunnitelmista käy ilmi, kuinka riskiarvioinnin tuloksena saatu tieto hyödynnetään riskien ennaltaehkäisyssä. Vain 23 %:ssa suunnitelmista tunnistetut riskit ovat juuri kyseiseen yksikköön liittyviä, eivätkä vain yleislaatuisia. Alhainen prosenttiluku johtunee suurelta osin siitä, että suurimmassa osassa suunnitelmista ei kuvata millaisia riskejä juuri kyseisen yksikön toimintaan liittyy.

3.2 Asiakkaan asema ja oikeudet

Hoito- ja kasvatussuunnitelma

Valviran määräyksessä todetaan, että omavalvontasuunnitelmaan kirjataan menettely, miten toimintayksikössä asiakkaalle tehtävä palvelu-, hoito- tai kuntoutussuunnitelma laaditaan ja miten asiakkaan mielipiteet ja toiveet otetaan siinä huomioon. Lisäksi suunnitelmasta tulee käydä ilmi, miten palvelun suunnittelussa ja seurannassa tarvittaessa kuullaan asiakkaan laillista edustajaa, omaista tai muuta läheistä. Omavalvontasuunnitelmaan on myös kirjattava, miten varmistetaan, että henkilökunta toimii hoito- ja palvelusuunnitelmien mukaisesti ja miten suunnitelmien toteutumista ja päivittämistä seurataan.

Lastensuojelussa lastensuojelulain 30 §:n mukaista asiakassuunnitelmaa täydentävä erillinen hoito- ja kasvatussuunnitelma tehdään tarvittaessa. Maininta erillisen hoito- ja kasvatussuunnitelman laatimisesta löytyy 87 %:ssa tarkastelluista suunnitelmista ja näistä yhtä lukuun ottamatta kaikissa kerrotaan, että asiakkaan mielipiteet ja toiveet otetaan huomioon suunnitelmaa laadittaessa. Jokaisessa tarkastellussa omavalvontasuunnitelmassa on maininta siitä, että asiakkaan omaista tai muuta läheistä kuullaan tarvittaessa palvelun suunnittelussa ja seurannassa.

Kuitenkin vain alle puolessa (44 %) niistä suunnitelmista, joissa on maininta erillisen hoito- ja kasvatussuunnitelman laatimisesta, kerrotaan, kuinka varmistetaan, että henkilökunta tuntee suunnitelmat ja toimii niiden mukaisesti. Maininta suunnitelmien toteutumisen ja päivittämisen säännöllisestä seuraamisesta löytyy 67 %:sta näitä omavalvontasuunnitelmia.

Asiakkaan kohtelu

Omavalvontasuunnitelmaan kirjataan, kuinka yksikössä vahvistetaan asiakkaiden itsemääräämisoikeutta sekä itsemääräämisoikeuden rajoittamisen periaatteet. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan, miten asiakkaiden asiallinen kohtelu varmistetaan yksikössä ja kuinka toimitaan, jos epäasiallista kohtelua havaitaan. Omavalvontasuunnitelmassa tulee myös olla kirjattuna, miten asiakasta kohdannut haattatapahtuma tai vaaratilanne käsitellään asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa tai muun läheisensä kanssa.

Itsemääräämisoikeuden vahvistaminen (84%) sekä sen rajoittamisen periaatteet (97%) on kuvattu valtaosassa tarkastelluissa suunnitelmissa. Sen sijaan asiakkaan asiallisen kohtelun varmistaminen yksikössä on kuvattu vain 32 %:ssa suunnitelmista. Lähes kaikissa (94 %) suunnitelmissa kerrotaan, kuinka menetellään, jos asiakkaan epäasiallista kohtelua ilmenee. Kuvaus asiakasta kohdanneen haattatapahtuman tai vaaratilanteen käsittelystä asiakkaan ja tarvittaessa omaisten kanssa löytyy vain 39 %:sta suunnitelmia.

Asiakkaan osallisuus

Asiakkaan osallisuuteen liittyen tulisi omavalvontasuunnitelmasta ilmetä, miten asiakkaat sekä heidän omaisensa tai muut läheiset osallistuvat yksikön omavalvonnan ja laadun kehittämiseen. Suunnitelmaan kirjataan, miten yksikössä kerätään palvelujen sisältöön, laatuun, riittävyteen ja asiakasturvallisuuteen liittyvää palautetta, miten saatu palaute käsitellään ja miten sitä hyödynnetään toiminnan kehittämisessä.

Lastensuojelulain 20 §:n mukaan lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti sekä siten, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiensa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin.

Lastensuojelulain 5 §:n mukaan lapselle on hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla turvattava oikeus saada tietoa häntä koskevassa lastensuojeluasiassa ja mahdollisuus esittää siinä mielipiteensä.

Nämä kohdat on tarkastelluissa omavalvontasuunnitelmissa (94 %) huomioitu melko kattavasti. Suunnitelmissa kerrotaan, että asiakkaat ja heidän omaisensa osallistuvat yksikön omavalvonnan ja palvelun laadun kehittämiseen. Asiakaspalautteen kerääminen on kuvattu 84 %:ssa suunnitelmista. Asiakaspalautteen käsittely ja hyödyntäminen toiminnan kehittämisessä on molemmat kuvattu 77 %:ssa suunnitelmista.

Asiakkaan oikeusturva

Omavalvontasuunnitelmaan kirjataan taho, jolle toimintaan liittyvät muistutukset osoitetaan sekä tämän tahon yhteystiedot. Omavalvontasuunnitelmaan kirjataan myös tavoiteaika muistutusten käsittelylle sekä kuvaus siitä. Omavalvontasuunnitelmassa tulee olla myös kuvaus siitä, miten palvelua koskevat kantelu- ja muut valvontapäätökset käsitellään ja otetaan huomioon yksikön toiminnan kehittämisessä.

Muistutuksia vastaanottava taho on nimetty kaikissa tarkastelluissa suunnitelmissa yhtä lukuun ottamatta. Kyseisen tahon yhteystiedot kuitenkin on kirjattu vain vähän yli puoleen (58 %) suunnitelmista. Tavoiteaika muistutuksen käsittelylle löytyy myöskin 58 %:sta suunnitelmia.

Valtaosassa (77 %) suunnitelmista ei ole kuvattu erikseen, miten kantelu- ja valvontapäätökset vietään tiedoksi yksikön henkilökunnalle ja miten toimintaa muutetaan annettujen kantelu- ja valvontapäätösten mukaisiksi. Muistutukset, hallintokantelut ja valvontapäätökset käsitellään toisistaan poikkeavalla tavalla ja omavalvontasuunnitelmassa tulisi ohjeistaa myös kantelun tai epäkohtailmoituksen tekemisestä.

Suunnitelmaan kirjataan sosiaaliamiehen yhteystiedot sekä kuvaus hänen tarjoamistaan palveluista. Sosiaaliamiehen yhteystiedot löytyvät 94 %:sta suunnitelmia ja kuvaus hänen tarjoamistaan palveluista on kirjattu hieman alle puoleen (42 %) suunnitelmista.

3.3. Asiakasturvallisuus

Lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelulaitoksissa lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi tulee turvata lapsen yksilöllisen tarpeiden ja toiveiden mukaan.

Asiakasturvallisuuteen liittyen lastensuojelulaitoksissa on tunnistettava toimintayksikön toimintaan ja tiloihin liittyvien riskien lisäksi myös lasten terveydentilaan tai käyttäytymiseen liittyvät riskit kuten itsetuhoisen käyttäytymisen ennakoiminen ja ennaltaehkäisy (karkailu, päihteet).

Henkilöstö

Omavalvontasuunnitelmaan kirjataan hoito- ja kasvatushenkilöstön määrä, rakenne, sijaisten käytön periaatteet ja se miten henkilöstövoimavarojen riittävyys varmistetaan yksikössä. Suunnitelmassa tulisi olla myös henkilökunnan rekrytointia koskevat periaatteet ja kuvaus siitä, miten rekrytoinnissa otetaan huomioon lasten kanssa työskentelevien henkilöiden soveltuvuus ja luotettavuus. Lisäksi suunnitelmasta tulee ilmetä, miten hoitoon ja kasvatukseen osallistuva henkilöstö perehdytetään asiakastyöhön, asiakastietojen käsittelyyn ja tietosuojaan sekä omavalvonnan toteuttamiseen. Suunnitelmaan tulisi kuvata myös henkilöstön täydennyskoulutusta koskevat periaatteet ja käytännöt.

Hoito- ja kasvatushenkilöstön määrä (87%) sekä rakenne (77%) on kirjattu valtaosaan tarkastelluista suunnitelmista. Sijaisten käytön periaatteet löytyvät 61 %:sta suunnitelmia, mutta vain 39 %:ssa suunnitelmista kerrotaan, kuinka henkilöstövoimavarojen riittävyys varmistetaan yksikössä.

Henkilökunnan rekrytoinnin periaatteet on kirjattu 90 %:ssa suunnitelmista. 94 %:ssa suunnitelmista kerrotaan, kuinka lasten kanssa työskentelevien henkilöiden soveltuvuus ja luotettavuus otetaan rekrytoinnissa huomioon.

Henkilöstön perehdytys asiakastyöhön on konkreettisesti kuvattu vain hieman alle puolessa (48 %) suunnitelmista. Valtaosassa (87 %) suunnitelmista kerrotaan, että henkilöstö perehdytetään asiakastietojen käsittelyyn, mutta vain noin puolessa (52 %) suunnitelmista kerrotaan, että hoitoon ja

kasvatukseen osallistuva henkilöstö perehdytetään myös omavalvonnan toteuttamiseen. Henkilöstön täydennyskoulutusta koskevat periaatteet ja käytännöt on kuvattu 84 %:ssa suunnitelmista.

Toimitilat ja teknologiset ratkaisut

Omavalvontasuunnitelmaan kirjataan kuvaus yksikön käytössä olevista tiloista sekä niiden käytön periaatteista. Myös yksikön siivousta ja pyykkihuoltoa koskevat käytännöt tulee kuvata suunnitelmassa.

Yksikön käytössä olevat tilat on kuvattu 84 %:ssa ja tilojen käytön periaatteet 81 %:ssa suunnitelmista. Myös yksikön siivousta (94%) ja pyykkihuoltoa (90%) koskevat käytännöt on kuvattu valtaosassa suunnitelmista.

Omavalvontasuunnitelmassa on ilmoitettava yksikön käytössä olevat kulunvalvontalaitteet ja muut asiakkaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistamiseksi tai palvelun toteuttamiseksi käytössä olevat laitteet sekä vastuuhenkilö.

Kulunvalvontalaitteet on kuvattu 71 %:ssa ja muut laitteet 81 %:ssa suunnitelmista. Kulunvalvontalaitteiden vastuuhenkilön nimi käy ilmi 68 %:ssa suunnitelmista.

Terveydenhuollon laitteet ja tarvikkeet

Määräyksen mukaan omavalvontasuunnitelmaan on kirjattava terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista vastaavan henkilön nimi ja yhteystiedot. Lain terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista (629/2010) 26 § mukaan sosiaalihuollon toimintayksiköllä tulee olla seurantajärjestelmä laitteiden ja niiden käytön turvallisuuden varmistamiseksi.

Yksikössä käytössä olevat terveydenhuollon laitteet ja tarvikkeet on lueteltu 77 %:ssa suunnitelmista. Vastuuhenkilö ilmenee 61 %:ssa suunnitelmista, mutta hänen yhteystietonsa löytyvät vain hieman alle puolesta (48 %) suunnitelmista. Osassa suunnitelmista mainitaan, että yksikössä ei ole lainkaan terveydenhuollon laitteita ja tarvikkeita, joten on mahdollista, että esimerkiksi kuume- ja verenpainemittareita ei kaikissa yksiköissä tunnisteta terveydenhuollon laitteiksi.

Lääkehoito

Lastensuojelulaitoksissa toteutettava lääkehoito on terveydenhuollon toimintaa ja siinä noudatetaan terveydenhuollon käytäntöjä. Lääkehoitoa toteuttamista varten tulee laatia lääkehoitosuunnitelma. Lääkehoitosuunnitelmaa laadittaessa huomioidaan, että lastensuojelulaitoksissa työskentelee sekä lääkehoitoon koulutettuja terveydenhuollon ammattihenkilöitä että lääkehoitoon kouluttamatonta henkilökuntaa ja kuvataan miten työntekijöiden osaaminen ja turvallinen lääkehoito toteutetaan yksikössä.

Valviran määräyksen mukaan omavalvontasuunnitelmassa on nimettävä lääkehoidon vastuuhenkilö ja annettava kuvaus toimintayksikön lääkehoitosuunnitelman seurannasta ja päivittämisestä.

Tarkastelluissa omavalvontasuunnitelmissa lääkehoidosta vastaava henkilö on nimetty 68 %:ssa, mutta tiedot siitä, kuinka usein lääkehoitosuunnitelmaa päivitetään, löytyvät vain 39 %:sta tarkastelluissa suunnitelmissa.

Määräyksen mukaan omavalvontasuunnitelmaan tulee myös kirjata, miten yksikössä tehdään yhteistyötä muiden turvallisuudesta vastaavien viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Tarkastelluista suunnitelmista hieman alle puolessa (48 %) on kirjattu kuvaus tällaisesta yhteistyöstä.

3.4. Muut huomiot

Toiminta-ajatus

Toimintayksikkö perustetaan tuottamaan tietynlaista palvelua tietyille asiakasryhmälle. Yksikön toiminta-ajatuksessa ilmaistaan, kenelle ja mitä palveluita yksikkö tuottaa.

Tarkastelluista suunnitelmista 71 %:ssa toiminta-ajatuksessa tuotiin selvästi ilmi, mitä palvelua yksikkö tuottaa ja mille asiakasryhmälle.

Henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus

Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) säädetään työntekijän velvollisuudesta (48-49 §) tehdä ilmoitus havaitsemastaan sosiaalihuollon toteuttamiseen liittyvästä epäkohdasta tai sellaisen uhasta. Ilmoituksen vastaanottajan tulee käynnistää toimet epäkohdan tai sen uhan poistamiseksi, eikä ilmoituksen tehneeseen henkilöön saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia ilmoituksen seurauksena. Yksikölle tulee laatia ilmoitusvelvollisuuden toteuttamisesta koskevat ohjeet osana omavalvontasuunnitelmaa.

Edellä mainitut lakipykälät on huomioitu vain pienessä osassa tarkastelluista omavalvontasuunnitelmista. Sosiaalihuoltolain 48 § mukainen henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus mainitaan 23 %:ssa suunnitelmista ja 49 § mukainen 13 %:ssa suunnitelmista.

Rajoitustoimenpiteet

Lasten perusoikeuksien ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen on osa lastensuojeluyksiköiden hoito- ja kasvatustehtävää ja hyvän sijaishuollon tärkeimpiä kriteerejä. Rajoitustoimenpiteiden käyttäminen merkitsee puuttumista lapsen perus- ja ihmisoikeuksiin ja lastensuojelulaitoksissa rajoitustoimenpiteiden käytön tulee perustua täsmällisiin ja tarkkarajaisiin laissa määriteltyihin edellytyksiin.

Lastensuojelulain (417/2007) 11. luvussa määritellään lasten sijaishuollon laitoshoidossa sallitut rajoitustoimenpiteet ja säädetään rajoitustoimenpiteiden kirjaamisesta. Lisäksi Valvira on antanut ohjeen (3/2013) lasten itsemääräämisoikeuden toteutumisesta lastensuojelun sijaishuollossa.

Lastensuojelulaitoksissa ei välttämättä osata tehdä riittävää eroa rajoitustoimenpiteiden ja kasvatuksellisten keinojen välillä. Lasten oikeusturvan toteutumisen kannalta on välttämätöntä, että kasvatuskeinojen ja sääntöjen rikkomisesta aiheutuvien seurausten sekä lainmukaisten rajoitustoimenpiteiden käytön välillä on selvä ero. Kasvatuksellisilla rajoilla ei puututa lapsen perusoikeuksiin, vaan kysymys on lapsen hoidon ja huolenpidon järjestämisestä. Lastensuojelulaitoksissa tulee olla yhteisesti sovittuja menettelytapoja ja toimintaohjeita haastavien arjen tilanteiden varalle.

Tarkastelluista omavalvontasuunnitelmista 35 %:ssa löytyivät kuvaukset rajoitustoimenpiteisiin liittyvästä päätöksenteosta sekä rajoitustoimenpiteiden asianmukaisesta kirjaamisesta.

4. Yhteenvedo

Selvityksessä tarkasteltiin miten hyvin Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella vuosina 2016-2017 toteutetussa valvontakampanjassa mukana olleiden 31 lastensuojelulaitoksen omavalvontasuunnitelmat vastasivat omavalvontasuunnitelmien laidinnasta annettua Valviran määräystä. Tulosten perusteella ei voi tehdä yleisempiä johtopäätöksiä, sillä otos on pieni suhteessa kaikkiin alueella toimiviin lastensuojelulaitoksiin ja saadut tulokset ovat siten suuntaa antavia.

Palvelun laadun ja asiakkaan oikeusturvan kannalta on tärkeää, että asiakkaat, palvelujen ostajat ja palvelujen tuottajat tietävät, mitä palveluja ja mille asiakasryhmälle yksikkö tarjoaa. Osassa tarkastelluista omavalvontasuunnitelmista yksikön toiminta-ajatus oli kirjattu yleisellä tasolla, eikä siitä käynyt selkeästi ilmi yksikön asiakasryhmä ja tarjottava palvelu tai palvelut.

Omavalvonta perustuu järjestelmälliseen riskienhallintaan, mutta valtaosassa lastensuojelulaitoksia ei tarkasteltujen omavalvontasuunnitelmien mukaan oltu tunnistettu ja kartoitettu juuri kyseisen lastensuojelulaitoksen toimintaan ja asiakaskuntaan liittyviä riskejä. Lastensuojelulaitoksissa riskit voivat liittyä lasten oireiluun, omaisten reagointiin, henkilökunnan ammattitaitoon, toimintatapoihin tai fyysiseen toimintaympäristöön ja näiden näkökohtien kirjaaminen omavalvontasuunnitelmaan olisi lasten hyvän hoidon ja huolenpidon varmistamisen näkökulmasta tärkeää.

Lastensuojelulaitoksissa henkilöstö omalla toiminnallaan toteuttaa omavalvontaa ja toimii palvelun laadun ja asiakasturvallisuuden takaajana. Vähäinen henkilökunta, henkilöstön perehdytyksen puute ja osaamisen vajeet saattavat siten aiheuttaa riskejä lastensuojelulaitoksen toiminnalle.

Lastensuojelulaitoksissa toteutettava lääkehoito on terveydenhuollon toimintaa ja lääkehoidossa henkilöstön osaaminen varmistetaan lääkehoitosuunnitelman avulla. Lääkehoitosuunnitelmien laa-
timisella ja päivittämisellä on tarkoitus taata turvallinen lääkehoidon toteuttaminen yksikössä.

Omavalvontasuunnitelmassa on ohjeistettava, miten sosiaalihuoltolain 48 § ja 49 §:ien mukainen henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus ja velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin asiakasturvallisuuteen liittyvien uhkien tai epäkohtien poistamiseksi toteutetaan yksikössä. Epäkohdalla tarkoitetaan esimerkiksi asiakasturvallisuudessa ilmeneviä puutteita, asiakkaan kaltoinkohtelua tai toimintakulttuuriin sisältyviä asiakkaalle vahingollisia toimia. Laissa säädetään myös vastuussa olevan esimiehen velvollisuudesta ryhtyä viivytyksettä toimenpiteisiin epäkohdan tai sen uhan poistamiseksi. Jos näin ei tapahdu ilmoittajalla on velvollisuus ilmoittaa asiasta aluehallintovirastolle.

Omavalvontasuunnitelmiin kirjatun muistutusmenettelyn lisäksi olisi tarpeen ohjeistaa myös valvontaviranomaisille tehtävästä kantelumenettelystä.

Lasten oikeusturvan toteutumisen kannalta on välttämätöntä, että henkilökunta tuntee ja hallitsee rajoitustoimenpiteitä koskevan lainsäädännön ja kykenee erottamaan kasvatustoimenpiteiden ja sääntöjen rikkomisesta aiheutuvien seurausten sekä lainmukaisten rajoitustoimenpiteiden käytön välillä olevan eron. Lastensuojelulain mukaisten rajoitustoimenpiteisiin liittyvät menettelytapaohjeet oli kuvattu noin kolmasosassa omavalvontasuunnitelmia.

Selvityksessä arvioitiin myös omavalvontasuunnitelmien sisältöä ja sitä miten ohjaavia ne olivat sisällöllisesti. Omavalvontasuunnitelman muodosta ei ole erikseen säädetty, mutta pääsääntöisesti selvityksessä mukana olleet omavalvontasuunnitelmat oli laadittu Valviran laatimalle lomakepohjalle. Osalla palvelujen tuottajista oli käytössään Valviran vanha lomake, jolloin niihin ei oltu kirjattu kaikkia Valviran määräyksessä vaadittuja asioita. Jotta omavalvontasuunnitelma voisi toimia esimiesten ja työntekijöiden toimintakäytäntöjä ohjaavana asiakirjana ja asiakkaiden tiedonlähteenä siinä tulisi kuvata mahdollisimman konkreettisesti toiminta- ja menettelyohjeet eri tilanteissa.

Omavalvontasuunnitelman avulla palvelujen tuottaja kehittää ja arvioi palvelun laatua ja asiakasturvallisuutta päivittäisessä asiakastyössä. Valvontaviranomaisena aluehallintovirasto ohjaa palvelun tuottajia tarkoituksenmukaisen omavalvonnan toteuttamisessa.

Liite 1.

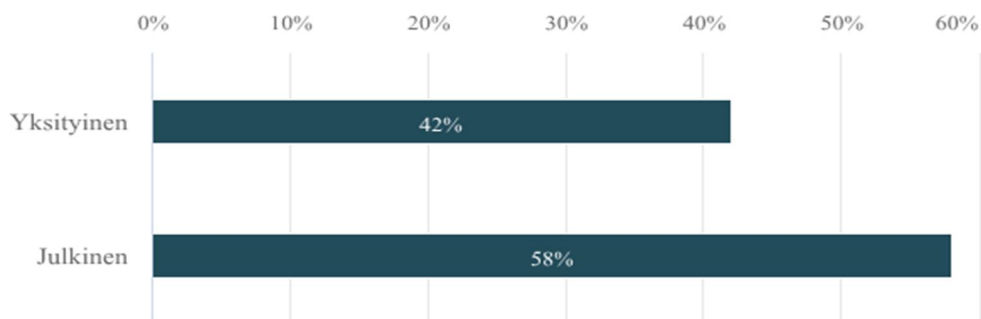
Lastensuojelun omavalvonta

1. Yksikön nimi

Vastaajien määrä: 31

2. Onko kyseessä yksityinen vai julkinen palveluiden tuottaja?

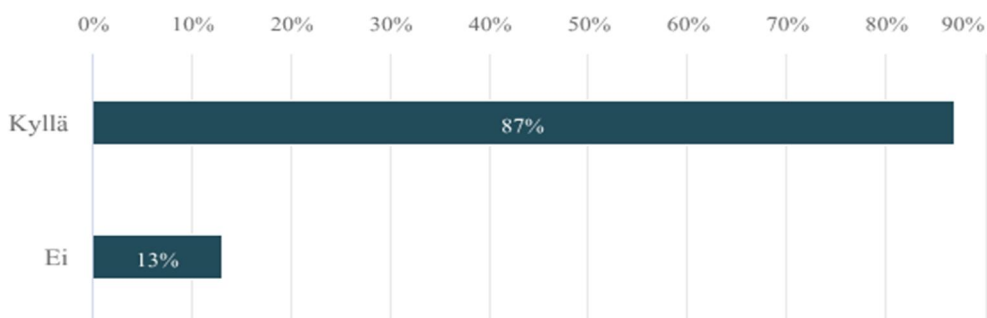
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Yksityinen	13	41,94%
Julkinen	18	58,06%

3. Suunnitelmaan on kirjattu, että asiakkaalle laaditaan hoito- ja kasvatussuunnitelma

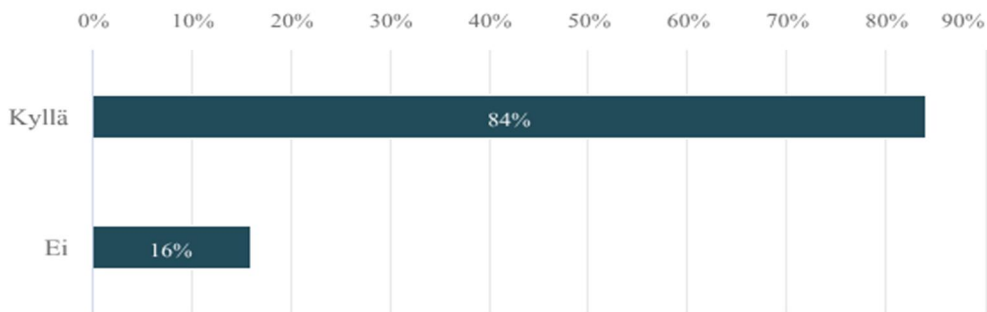
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	27	87,1%
Ei	4	12,9%

4. Suunnitelmaan on kirjattu, että asiakkaan mielipiteet ja toiveet otetaan huomioon suunnitelmaa laadittaessa

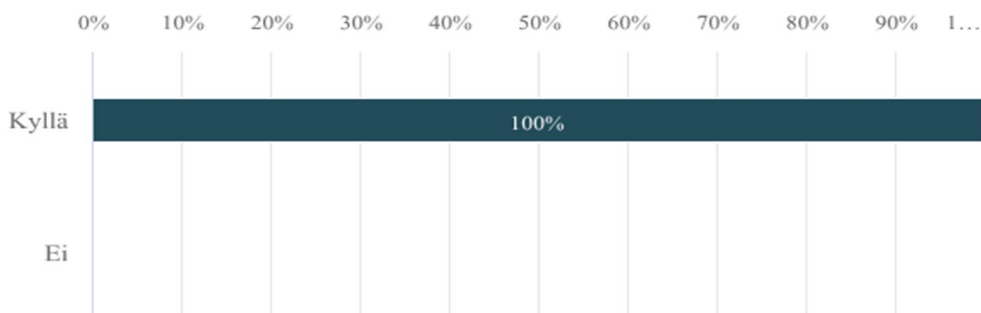
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	26	83,87%
Ei	5	16,13%

5. Suunnitelmaan on kirjattu, että palvelun suunnittelussa ja seurannassa tarvittaessa kuullaan asiakkaan laillista edustajaa, omaista tai muuta läheistä

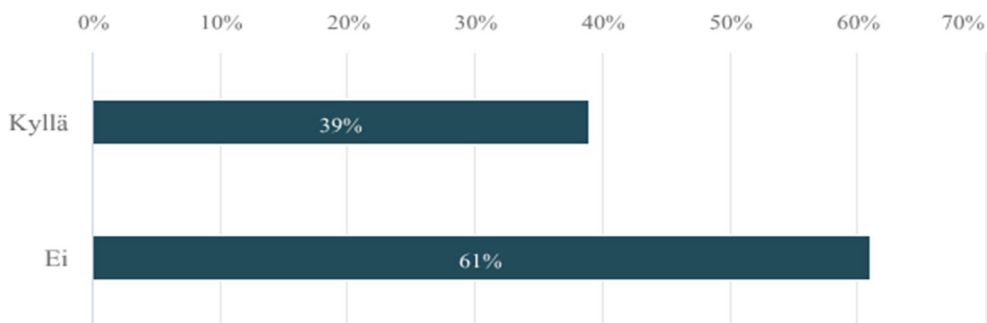
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	31	100%
Ei	0	0%

6. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka varmistetaan, että henkilökunta toimii hoito- ja kasvatussuunnitelmien mukaisesti

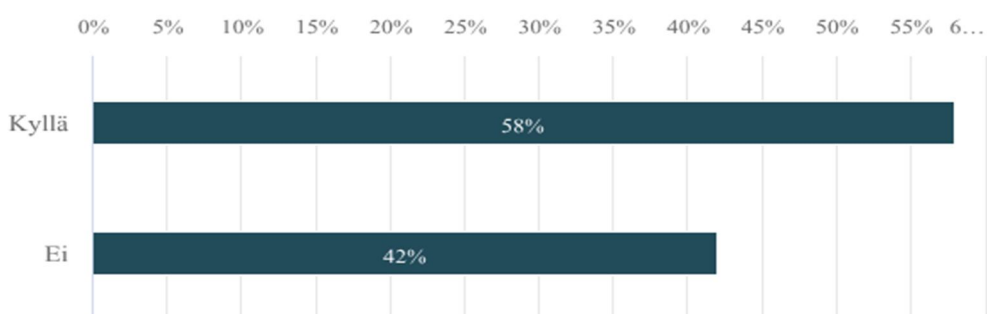
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	12	38,71%
Ei	19	61,29%

7. Suunnitelmaan on kirjattu, että hoito- ja kasvatussuunnitelmien toteutumista ja päivittämistä seurataan säännöllisesti

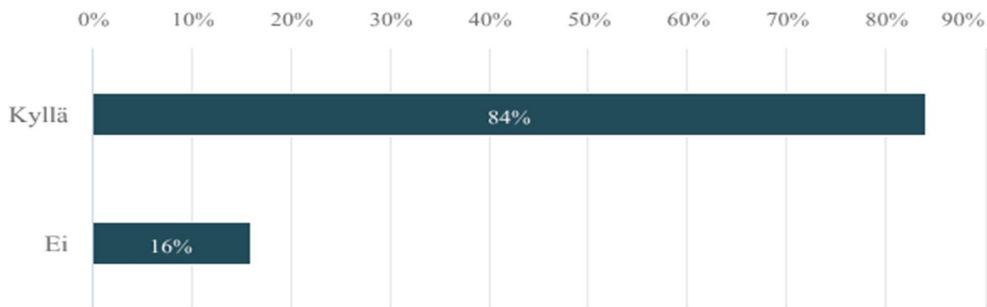
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	18	58,06%
Ei	13	41,94%

8. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka yksikössä vahvistetaan asiakkaiden itsemääräämisoikeutta

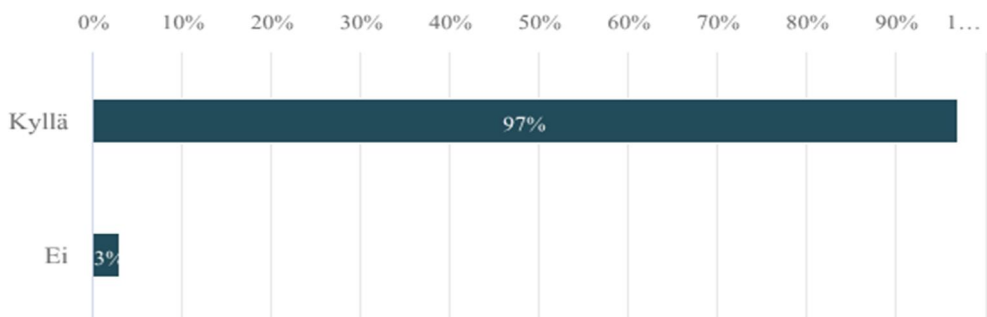
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	26	83,87%
Ei	5	16,13%

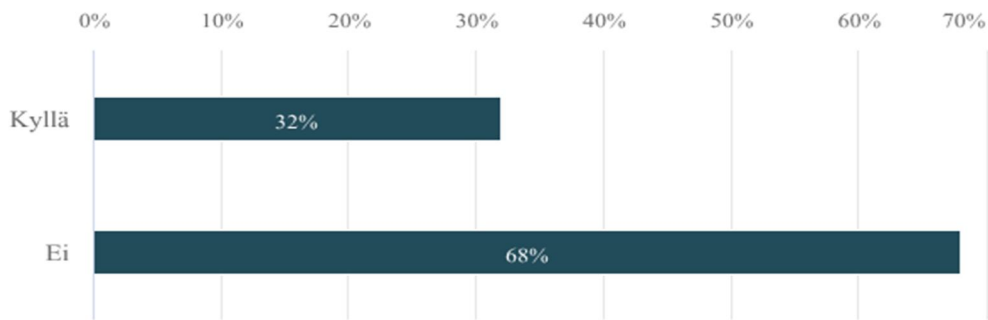
9. Suunnitelmaan on kirjattu itsemääräämisoikeuden rajoittamisen periaatteet

Vastaajien määrä: 31

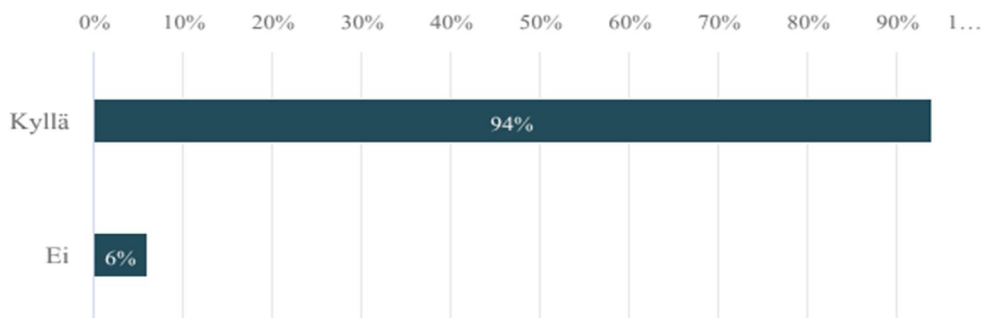
	N	Prosentti
Kyllä	30	96,77%
Ei	1	3,23%

10. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka asiakkaiden asiallinen kohtelu varmistetaan yksikössä
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	10	32,26%
Ei	21	67,74%

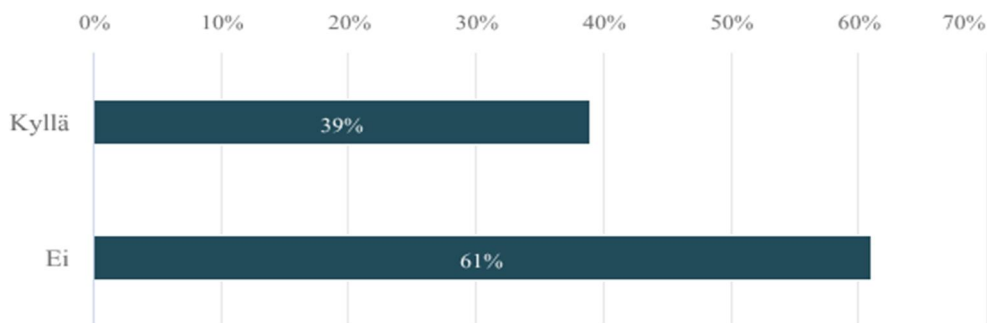
11. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka toimitaan, jos epäasiallista kohtelua havaitaan
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	29	93,55%
Ei	2	6,45%

12. Suunnitelmaan on kirjattu, miten asiakasta kohdannut haittatapaturma tai vaaratilanne käsitellään asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa tai muun läheisensä kanssa

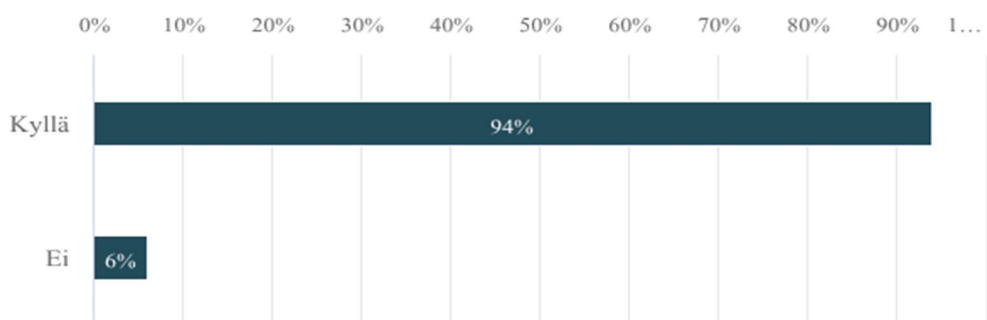
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	12	38,71%
Ei	19	61,29%

13. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka asiakkaat (ja omaiset tai muut läheiset) osallistuvat yksikön omavalvonnan ja laadun kehittämiseen

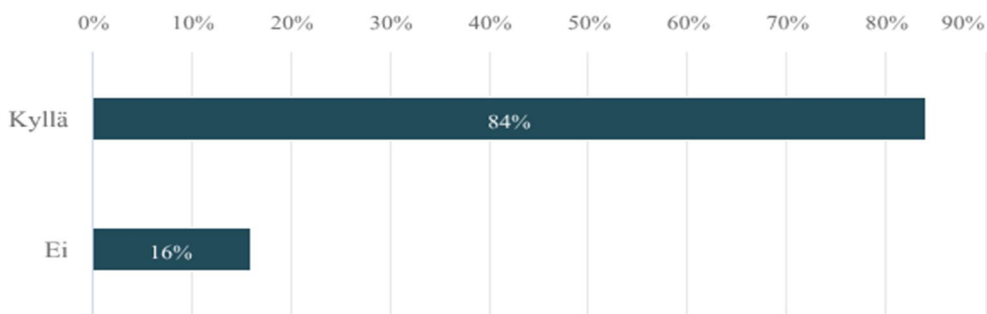
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	29	93,55%
Ei	2	6,45%

14. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka yksikössä kerätään palvelujen sisältöön, laatuun, riittävyyteen ja asiakasturvallisuuteen liittyvää palautetta

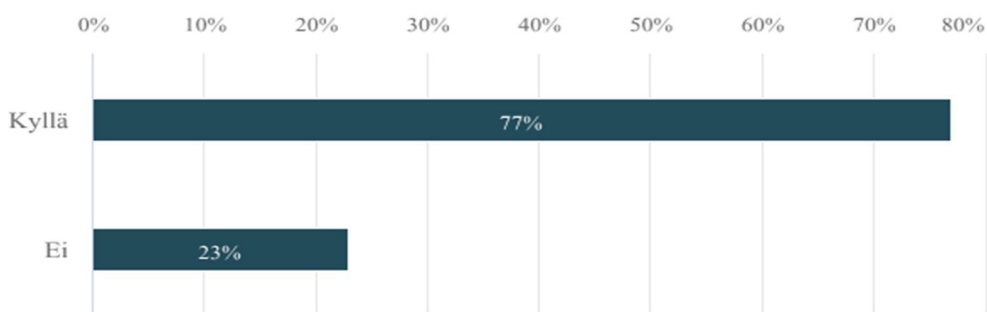
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	26	83,87%
Ei	5	16,13%

15. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka saatu asiakaspalaute käsitellään

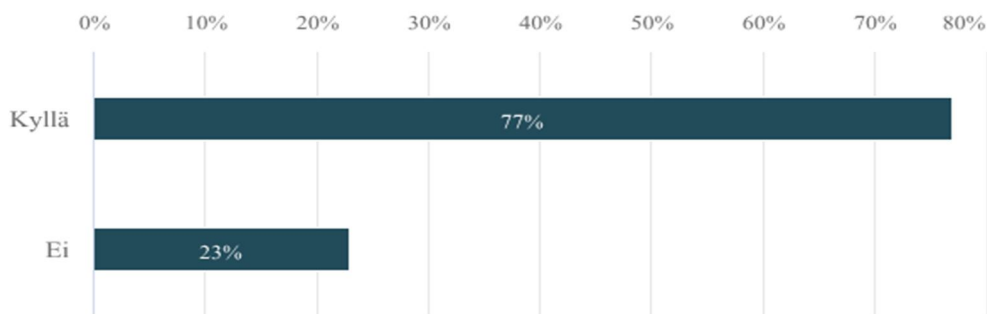
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	24	77,42%
Ei	7	22,58%

16. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka saatua asiakaspalautetta hyödynnetään toiminnan kehittämisessä

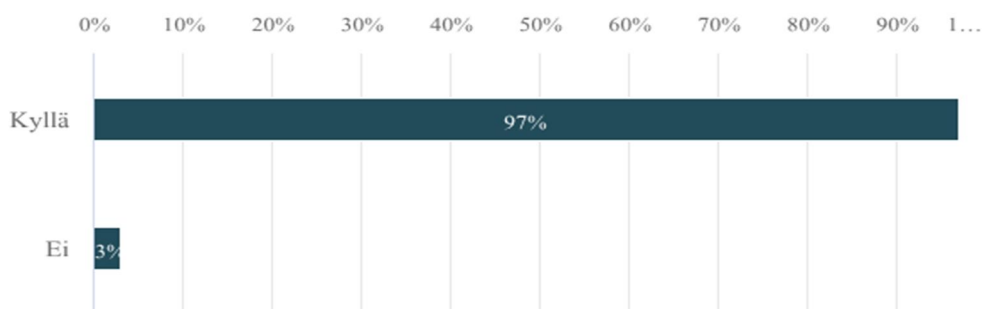
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	24	77,42%
Ei	7	22,58%

17. Suunnitelmassa on nimetty taho, jolle muistutukset osoitetaan

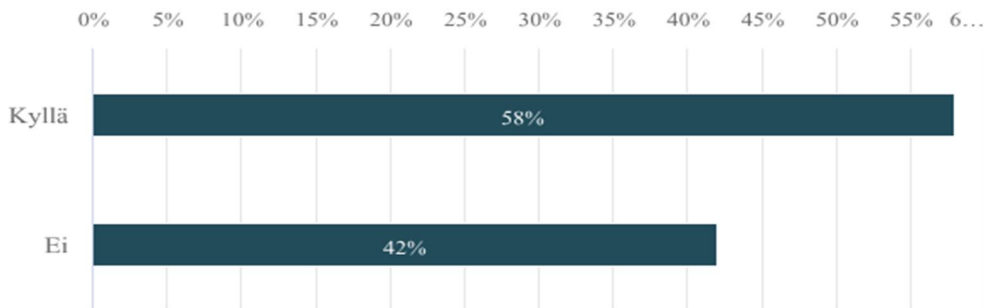
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	30	96,77%
Ei	1	3,23%

18. Suunnitelmassa on muistutuksia vastaanottavan tahon yhteystiedot

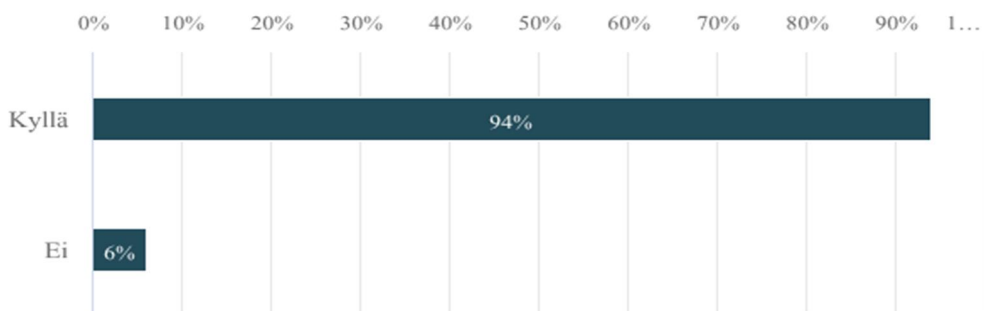
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	18	58,06%
Ei	13	41,94%

19. Suunnitelmasta löytyvät sosiaaliasiamiehen yhteystiedot

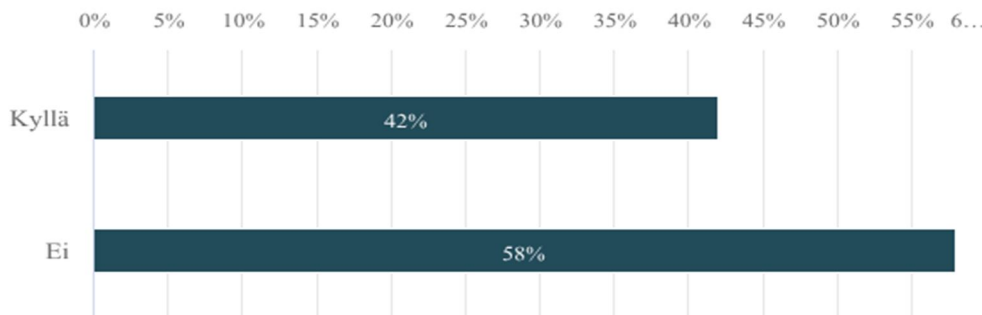
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	29	93,55%
Ei	2	6,45%

20. Suunnitelmaan on kirjattu tiedot sosiaaliamiehen tarjoamista palveluista

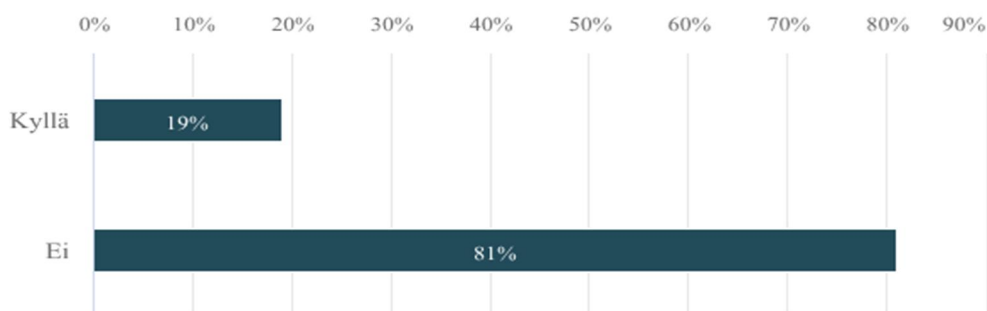
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	13	41,94%
Ei	18	58,06%

21. Suunnitelmasta löytyvät kuluttajaneuvojan yhteystiedot

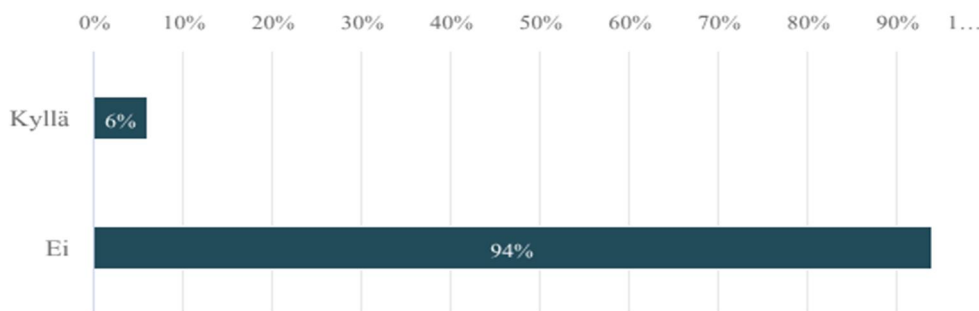
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	6	19,35%
Ei	25	80,65%

22. Suunnitelmaan on kirjattu tiedot kuluttajaneuvojan tarjoamista palveluista

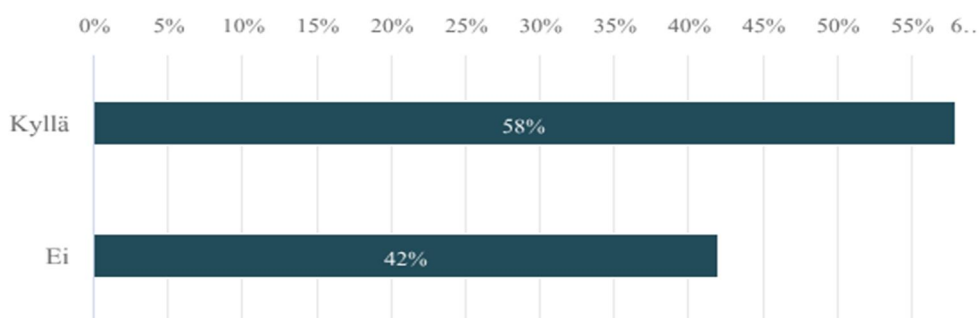
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	2	6,45%
Ei	29	93,55%

23. Suunnitelmaan on kirjattu tavoiteaika muistutusten käsittelylle

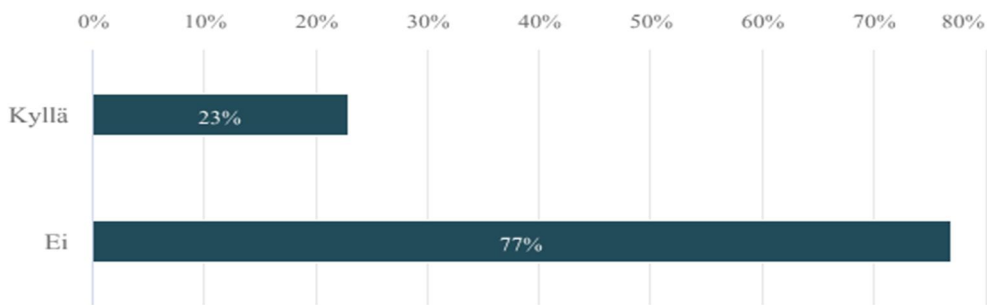
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	18	58,06%
Ei	13	41,94%

24. Suunnitelmaan on kirjattu, miten palvelua koskevat muistutukset, kantelu- ja muut valvontapäätökset käsitellään

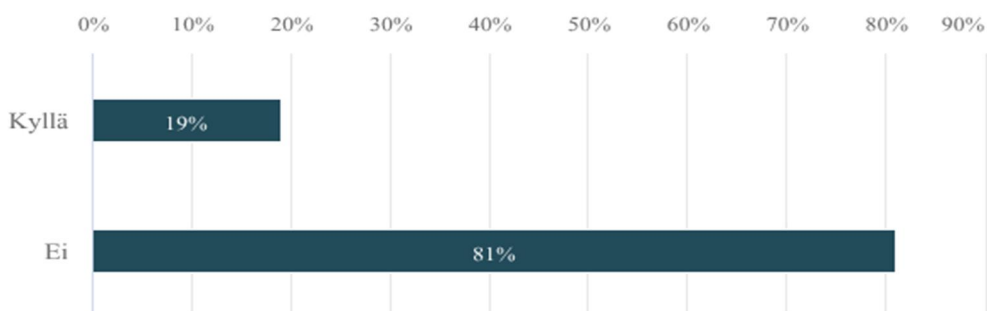
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	7	22,58%
Ei	24	77,42%

25. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka annetut päätökset otetaan huomioon palvelun kehittämisessä

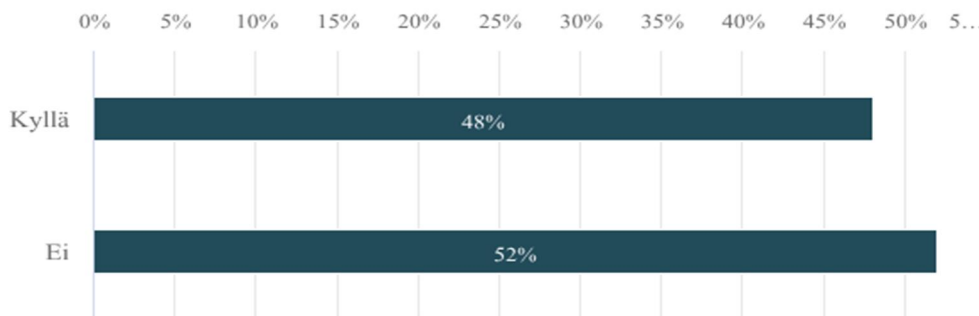
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	6	19,35%
Ei	25	80,65%

26. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka tehdään yhteistyötä muiden turvallisuudesta vastaavien viranomaisten ja toimijoiden kanssa

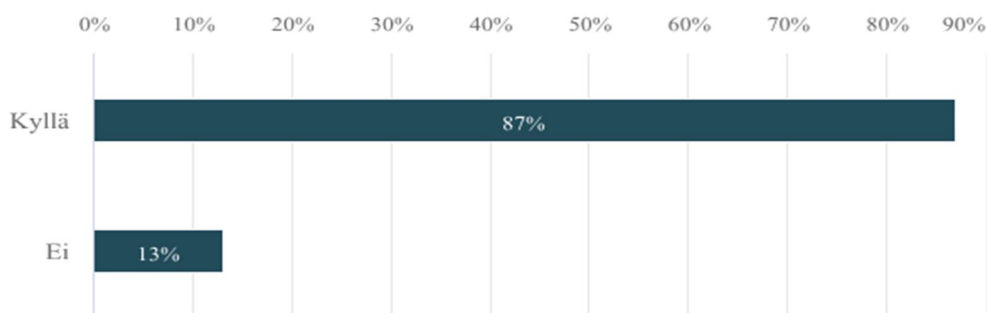
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	15	48,39%
Ei	16	51,61%

27. Suunnitelmaan on kirjattu yksikön henkilöstön määrä

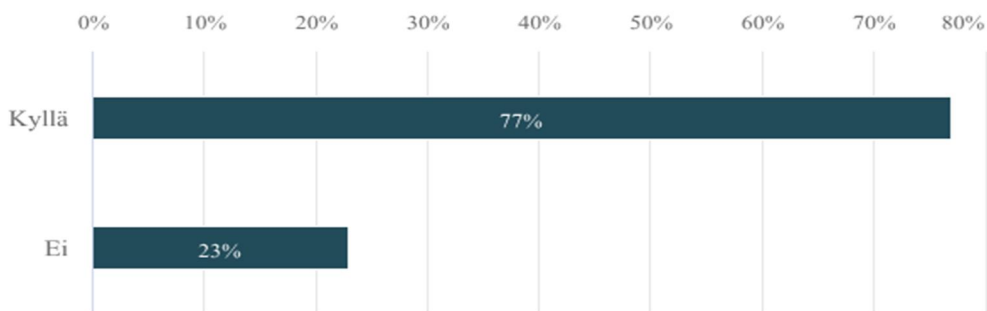
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	27	87,1%
Ei	4	12,9%

28. Suunnitelmaan on kirjattu yksikön henkilöstön rakenne

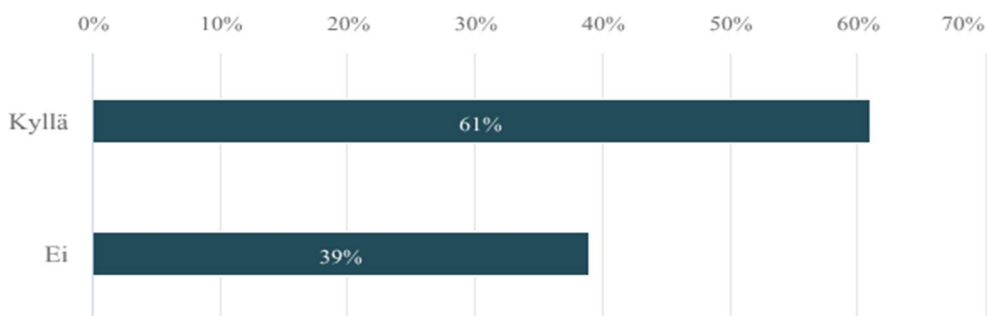
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	24	77,42%
Ei	7	22,58%

29. Suunnitelmaan on kirjattu sijaisten käytön periaatteet yksikössä

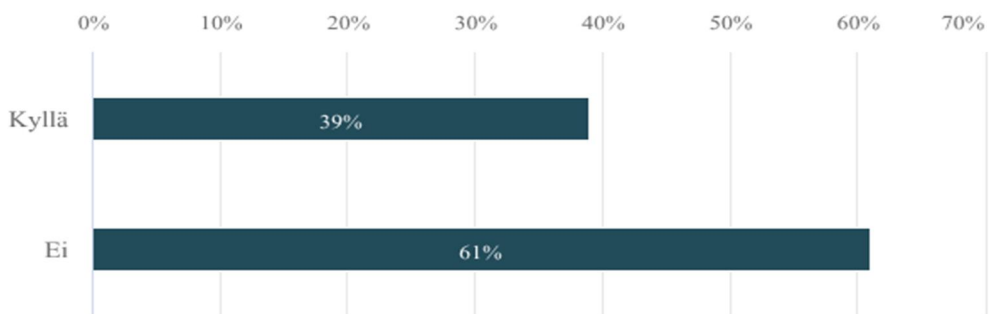
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	19	61,29%
Ei	12	38,71%

30. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka henkilöstövoimavarojen riittävyys varmistetaan

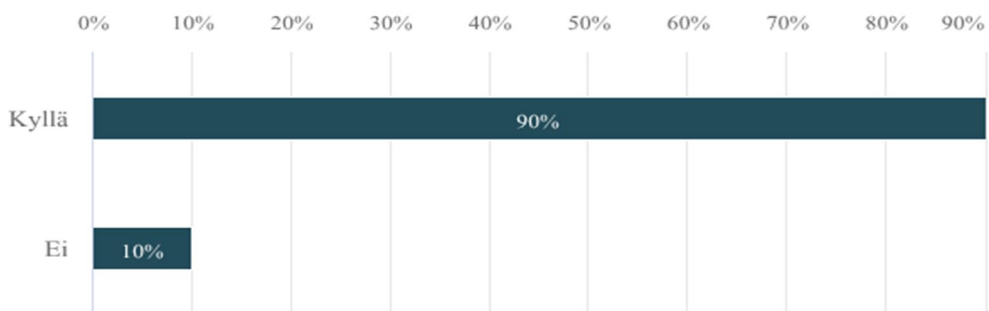
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	12	38,71%
Ei	19	61,29%

31. Suunnitelmaan on kirjattu rekrytoinnin periaatteet

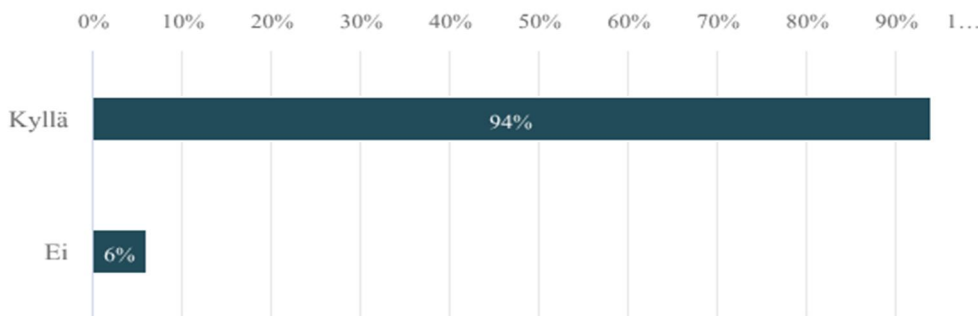
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	28	90,32%
Ei	3	9,68%

32. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka asiakkaiden kodeissa ja lasten kanssa työskentelevien henkilöiden soveltuvuus otetaan rekrytoinnissa huomioon

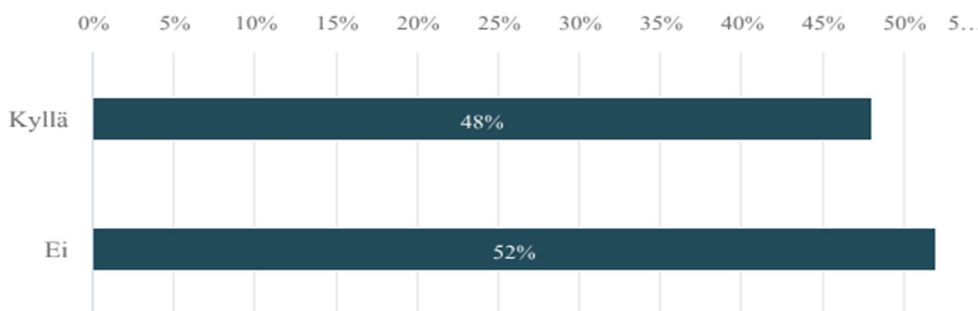
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	29	93,55%
Ei	2	6,45%

33. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka hoitoon ja hoivaan osallistuva henkilöstö perehdytetään asiakastyöhön

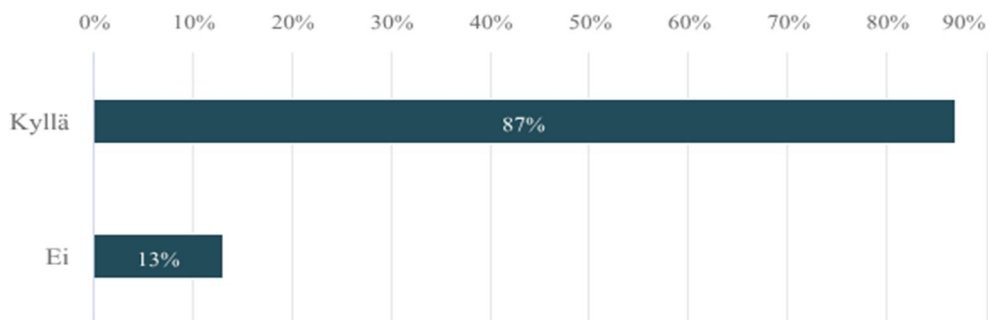
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	15	48,39%
Ei	16	51,61%

34. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka hoitoon ja hoivaan osallistuva henkilöstö perehdytetään asiakastietojen käsittelyyn

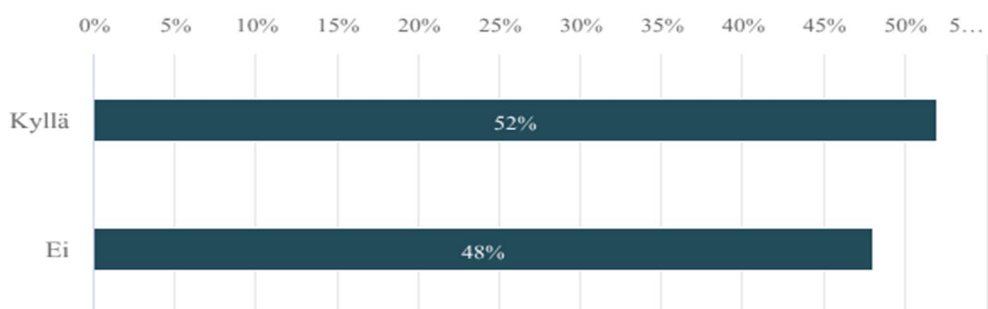
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	27	87,1%
Ei	4	12,9%

35. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka hoitoon ja hoivaan osallistuva henkilöstö perehdytetään omavalvonnan toteuttamiseen

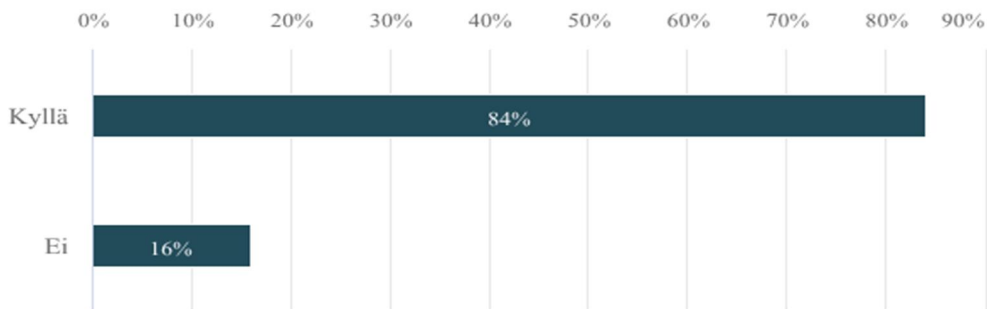
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	16	51,61%
Ei	15	48,39%

36. Suunnitelmaan on kirjattu henkilökunnan täydennyskoulutusta koskevat periaatteet ja käytännöt

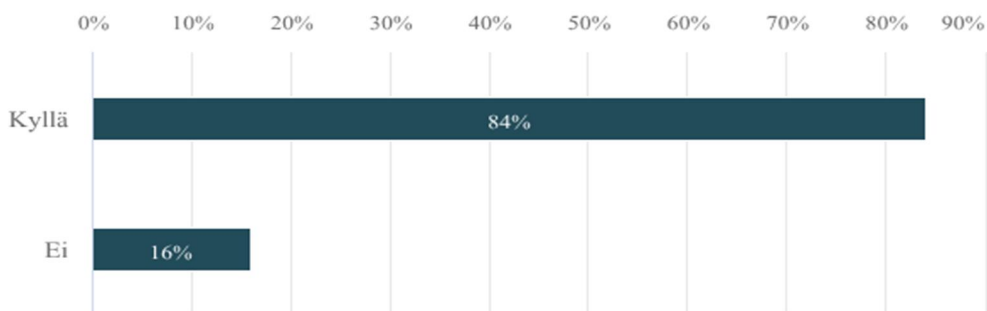
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	26	83,87%
Ei	5	16,13%

37. Yksikön käytössä olevat tilat on kuvattu suunnitelmassa

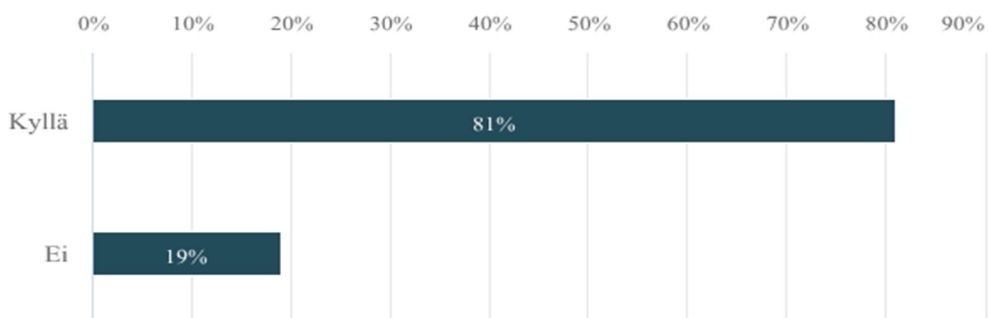
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	26	83,87%
Ei	5	16,13%

38. Suunnitelmaan on kirjattu käytössä olevien tilojen käytön periaatteet

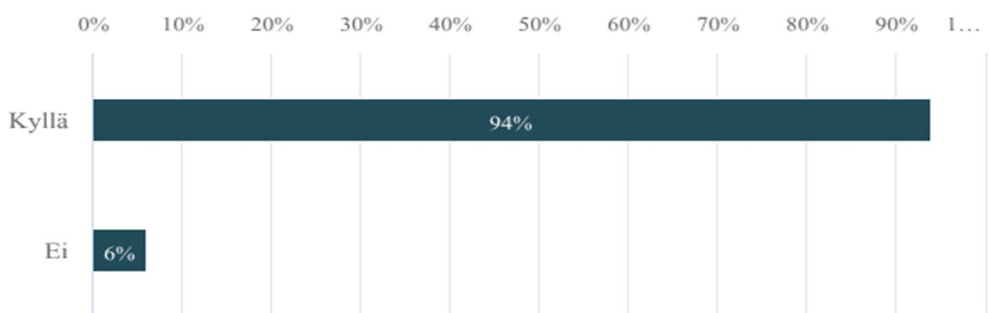
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	25	80,65%
Ei	6	19,35%

39. Suunnitelmaan on kirjattu yksikön siivousta koskevat käytännöt

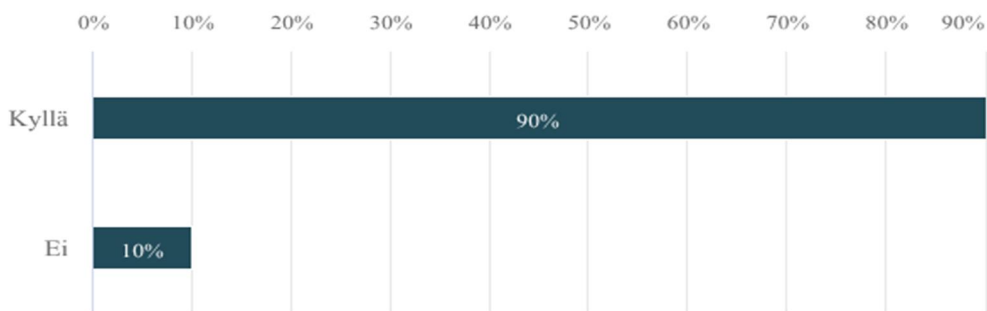
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	29	93,55%
Ei	2	6,45%

40. Suunnitelmaan on kirjattu yksikön pyykkihuoltoa koskevat käytännöt

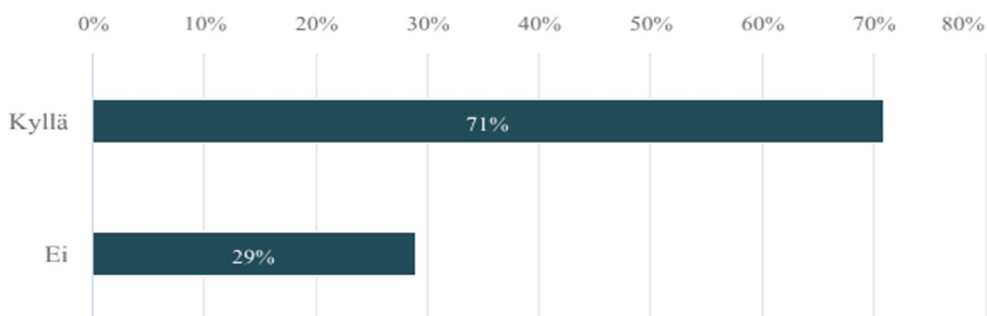
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	28	90,32%
Ei	3	9,68%

41. Suunnitelmaan on kirjattu yksikön käytössä olevat kulunvalvontalaitteet

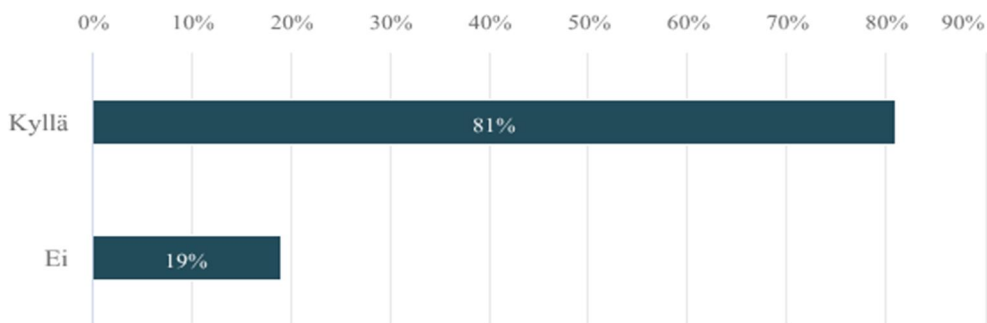
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	22	70,97%
Ei	9	29,03%

42. Suunnitelmaan on kirjattu henkilökunnan turvallisuuden varmistamiseksi tai palveluntoteuttamiseksi käytössä olevat laitteet

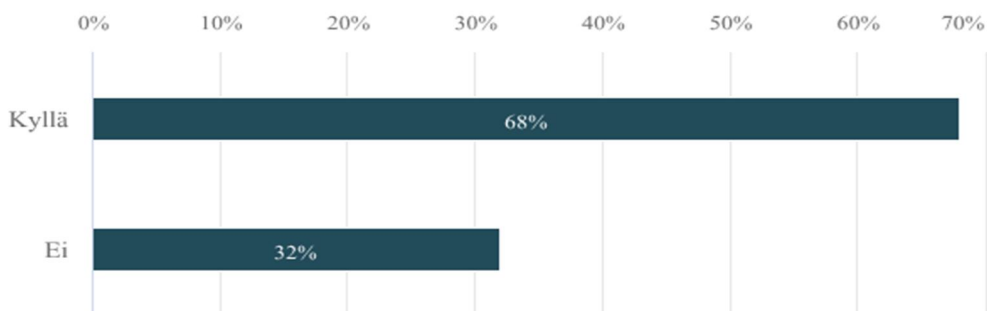
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	25	80,65%
Ei	6	19,35%

43. Turvallisuussuunnittelusta ja -toiminnasta vastaava henkilö on nimetty suunnitelmassa

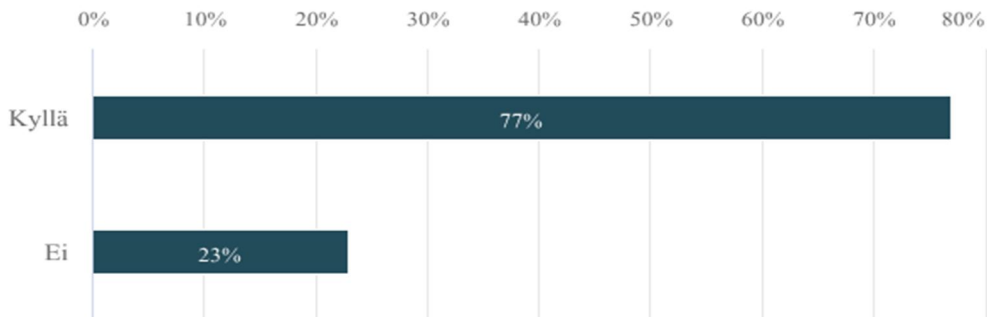
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	21	67,74%
Ei	10	32,26%

44. Suunnitelmassa on lueteltu yksikössä käytössä olevat terveydenhuollon laitteet ja tarvikkeet

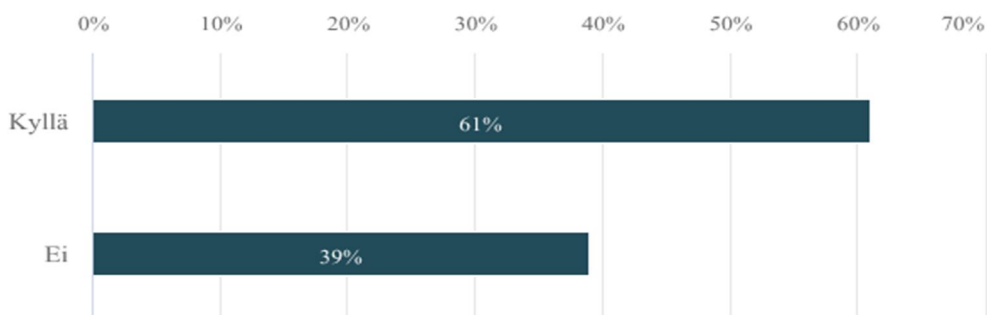
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	24	77,42%
Ei	7	22,58%

45. Terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista vastaava henkilö on nimetty suunnitelmassa

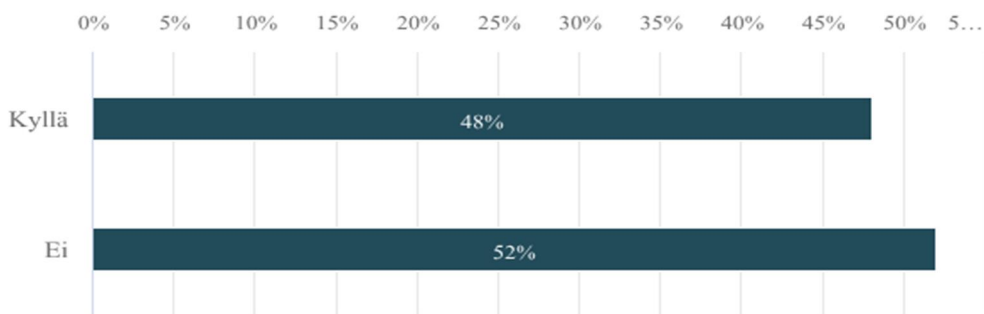
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	19	61,29%
Ei	12	38,71%

46. Vastaavan henkilön yhteystiedot löytyvät suunnitelmasta

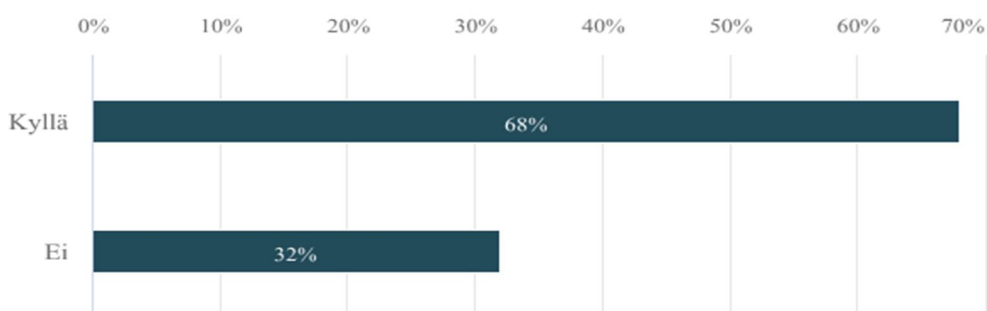
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	15	48,39%
Ei	16	51,61%

47. Suunnitelmassa on nimetty yksikön lääkehoidosta vastaava henkilö

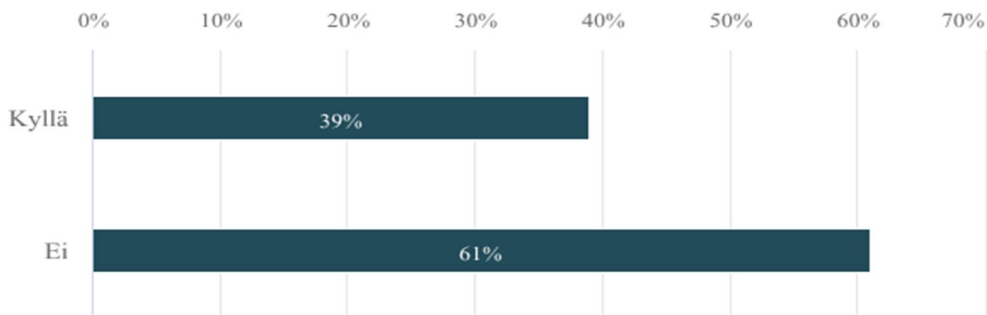
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	21	67,74%
Ei	10	32,26%

48. Suunnitelmassa kerrotaan, kuinka usein yksikön lääkehoitosuunnitelmaa päivitetään

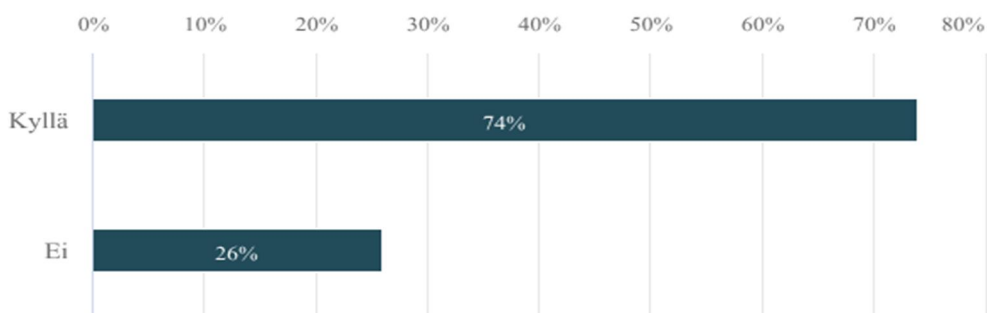
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	12	38,71%
Ei	19	61,29%

49. Suunnitelmaan on kirjattu, että yksikössä toteutetaan riskinhallintaa järjestelmällisesti

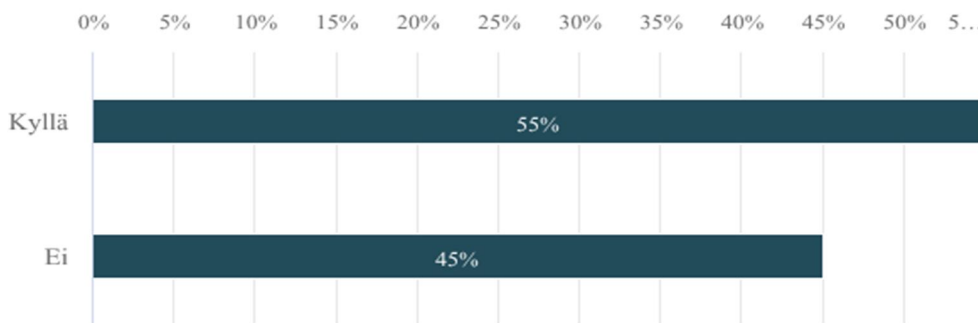
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	23	74,19%
Ei	8	25,81%

50. Suunnitelmaan on kirjattu, kuinka riskiarvioinnin tuloksena saatu tieto hyödynnetään riskien ennaltaehkäisyssä

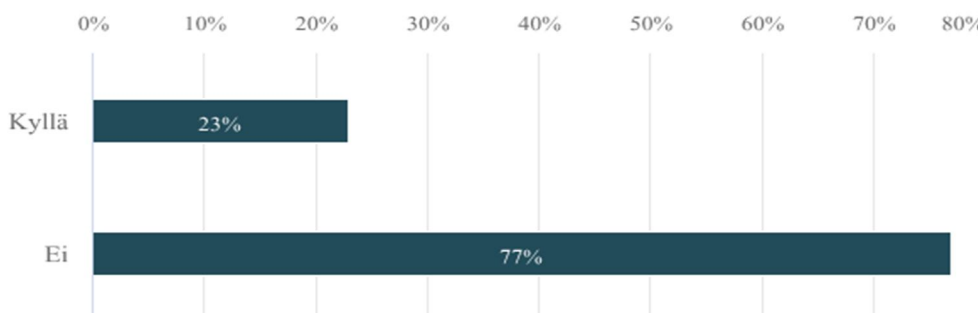
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	17	54,84%
Ei	14	45,16%

51. Tunnistetut riskit ovat juuri kyseiseen yksikköön liittyviä, eivätkä vain yleislaatuista

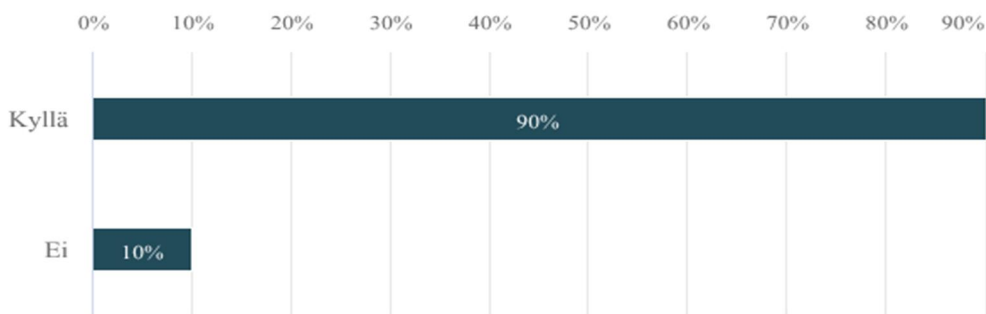
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	7	22,58%
Ei	24	77,42%

52. Suunnitelmaan on kirjattu, miten usein tai missä tilanteissa sitä päivitetään

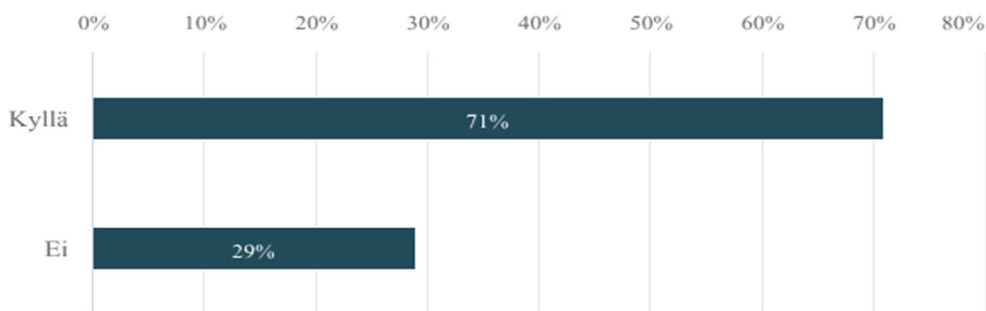
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	28	90,32%
Ei	3	9,68%

53. Suunnitelmassa on nimetty henkilö, joka on hyväksynyt ja vahvistanut suunnitelman

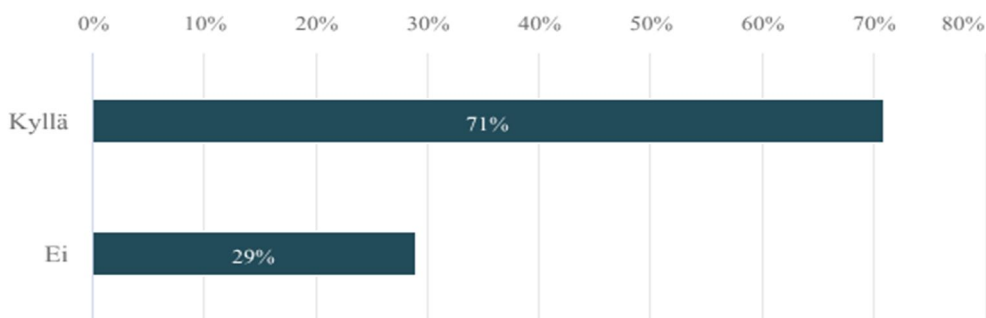
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	22	70,97%
Ei	9	29,03%

54. Yksikön toiminta-ajatuksen kuvauksesta käy ilmi, mitä palvelua yksikkö tarjoaa ja kenelle

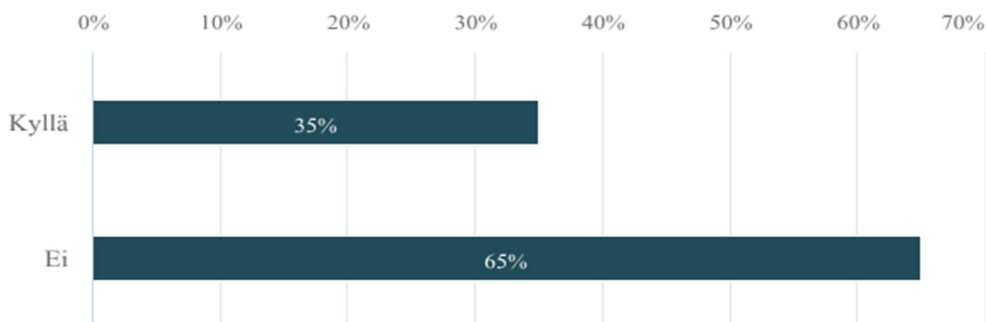
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	22	70,97%
Ei	9	29,03%

55. Suunnitelmaan on kirjattu kuvaus rajoitustoimenpiteisiin liittyvästä päätöksenteosta ja rajoitustoimenpiteiden asianmukaisesta kirjaamisesta

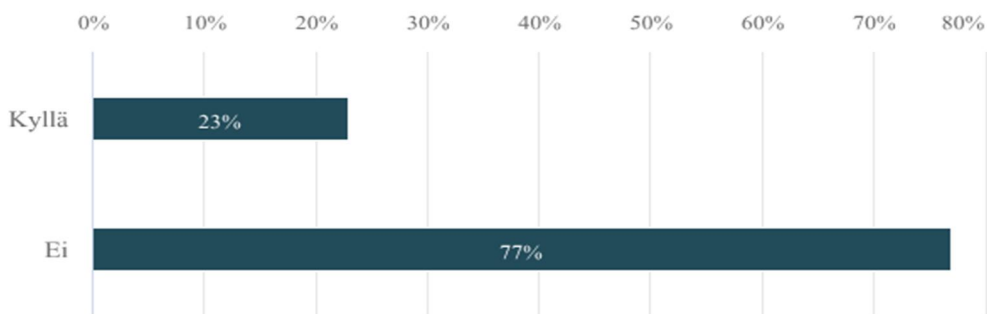
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	11	35,48%
Ei	20	64,52%

56. Suunnitelmassa on maininta sosiaalihuoltolain 48 § mukaisesta henkilökunnan ilmoitusvelvollisuudesta

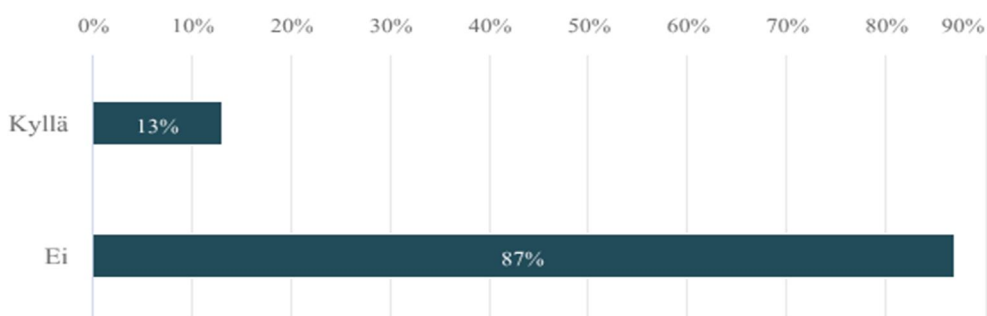
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	7	22,58%
Ei	24	77,42%

57. Suunnitelmassa on maininta sosiaalihuoltolain 49§ mukaisesta henkilökunnan ilmoitusvelvollisuudesta

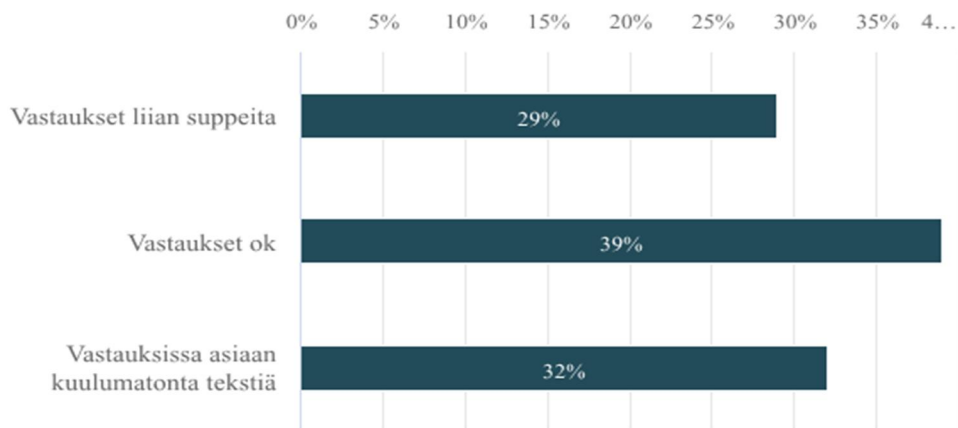
Vastaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Kyllä	4	12,9%
Ei	27	87,1%

58. Vastausten informatiivisuus (pääosin)

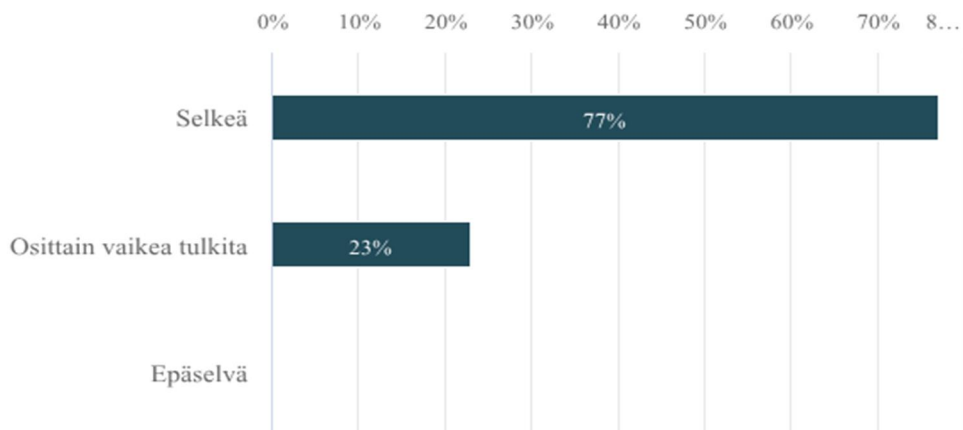
Vastaaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Vastaukset liian suppeita	9	29,03%
Vastaukset ok	12	38,71%
Vastauksissa asiaan kuulumatonta tekstiä	10	32,26%

59. Suunnitelman yleinen selkeys

Vastaaajien määrä: 31

	N	Prosentti
Selkeä	24	77,42%
Osittain vaikea tulkita	7	22,58%
Epäselvä	0	0%

Liite 2: Lähteitä, joita voi hyödyntää omavalvontasuunnitelman laatimisessa lastensuojelun sijaishuollon yksiköissä

Sosiaali- ja terveystieteiden valvontavirasto Valvira (2013) Ohje 2/2013, Sosiaalihuollon asiakkaiden itsemääräämisoikeuden vahvistaminen. https://www.valvira.fi/documents/14444/22511/Sosiaalihuollon_asiakkaiden_itsemääräämisoikeuden_vahvistaminen.pdf. Haettu 24.8.2017.

Sosiaalihuolto

- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>
- Laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110922>
- Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817>
- Sosiaalihuoltolain soveltamisopas <http://stm.fi/documents/1271139/1352015/Sosiaalihuoltolain+soveltamisopas.pdf/cb12a5c4-9bfa-4983-adf6-94ca18815f1b>

Lastensuojelu

- YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista: https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf
- Lastensuojelulaki (417/2007) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lastensuojelun laatusuositus http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70275/URN_ISBN_978-952-00-3488-7.pdf?sequence=1
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020504>

Riskienhallinta

- Riskienhallinta ja turvallisuussuunnittelu. Opas sosiaali- ja terveydenhuollon johdolle ja turvallisuusasiantuntijoille. (On olemassa myös uudempi versio, mutta tässä kattava riskienhallintaosio) <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3315-6>
- Näkökulmia sosiaalihuollon palvelujen turvallisuuteen <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-895-1>

Asiakkaan oikeudet

- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>
- Suomen perustuslaki (731/1999) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Terveydenhuolto

- Terveydenhuoltolaki (1326/2010) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>
- Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>

Lääkehoito

- THL:n Turvallinen lääkehoito. Opas lääkehoitosuunnitelman tekemiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129969/URN_ISBN_978-952-302-577-6.pdf?sequence=1
- Fimea: luettelot pkv-lääkevalmisteista sekä huumausaineita ja psykotrooppisia aineita sisältävistä lääkevalmisteista http://www.fimea.fi/documents/160140/762468/16975_PKV_ja_huumausaineet_FINAL_050609.pdf/b9651219-cd45-431d-bafe-bf38d8b47934

Hygienia

- Tartuntatautilaki (1227/2016) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161227>

Tietoturva

- Arkistolaki (831/1994) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940831>
- Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain 10 ja 14 §:n muuttamisesta (HE 345/2014) <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140345>
- Henkilötietolaki (523/1999) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>
- Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (254/2015) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150254>
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070159>
- Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030013>
- THL Määräys 1/2017: Määräys käyttöoikeuksien määrittelyn perusteista sosiaalihuollon asiakastietoihin https://www.thl.fi/documents/920442/3041914/THL+Maaraysluonnos+1_2017+Kayttooikeuksien+perusteet.pdf/1b43b7e8-2de5-4c01-957c-56cb8000d622
- THL Määräys 2/2015: Omavalvontasuunnitelmaan sisällytettävät selvitykset ja vaatimukset http://www.thl.fi/attachments/oper/THL_Maarays_2_Omavalvontasuunnitelma_20150130.pdf
- Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista (617/2009) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090617>
- Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista (661/2009) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090661>

Valvira

- Omavalvontaa koskeva määräys <http://www.valvira.fi/-/maarays-1-2014-yksityisten-sosiaalipalvelujen-ja-julkisten-vanhuspalveluiden-omavalvontasuunnitelmasta>
- Sosiaalihuollon omavalvonnan lomakepohja <http://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-valvonta/omavalvonta>
- Kysymyksiä ja vastauksia omavalvonnasta http://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-valvonta/omavalvonta/kysymyksiä_ja_vastauksia
- Selvitys omavalvonnan toteutumisesta yksityisissä sosiaalihuollon palveluissa http://www.valvira.fi/documents/14444/50159/Selvityksia_2_2013.pdf/fb3e602b-1eec-417c-9d69-79b49ce937aa
- Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen valvontaohjelma

<http://www.valvira.fi/documents/14444/1006217/Sosiaali-+ja+terveydenhuollon+valtakunnallinen+valvonta-ohjelma+2016+-+2019/dbc9066c-289a-46a3-8b17-0d0469d02a4e>

Yleistä lainsäädäntöä ja ohjeistusta

- Kuntalaki (410/2015)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>
- Päihdehuoltolaki (41/1986)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860041>
- Mielenterveyslaki (1116/1990)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19901116>
- Potilas- ja asiakasturvallisuusstrategia 2017-2021: http://stm.fi/documents/1271139/3949516/potilas_+ja_asiakasturvallisuus_raportti_su_170613.pdf/733f68ec-66de-490a-b808-6c49145efd6a
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamisesta (52/2017) <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2017/20170052>
- Työryhmän loppuraportti palveluntuottajalain uudistuksesta
http://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tyoryhma-laki-yksityisista-sosiaali-ja-terveyspalveluista-vahentaisi-hallinnollista-taakkaa
- THL: Suositus terveydenhoidollisesta huumetestauksesta, Asianmukaiset menettelytavat sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköille http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126298/URN_ISBN_978-952-302-488-5.pdf?sequence=1

